

Yayın Değerlendirme / Review

Yalçın-Çelik, S. Dilek (2005). *Yeni Tarihselcilik Kuramı ve Türk Edebiyatında Postmodern Tarih Romanları.*

Ankara: Akçağ.

Murat Parlakpınar

1980'lerin başında ortaya çıkan Yeni Tarihselcilik anlayışı, tarihin, gerçeklerin anlatımı olmaktan çok metinsel bir anlatı olduğu fikrini çıkış noktası yapar. Tarihî gerçek yerine kurgusal gerçeği ön plana çıkartarak geçmişin –bilgi ve belgelere dayalı olsa bile– kesin olarak bilinemeyeceğini savunur. Postmodern tarihî romanlarda da tarihin kurgulanarak yeniden yazıldığı görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında Yeni Tarihselcilik anlayışı ile postmodern roman anlayışı benzerlik göstermektedir. Ülkemizde, bu benzerlikten yola çıkarak Yeni Tarihselcilik'i kuramsal boyutuyla ele alan ve postmodern tarih romanlarını bu kuram açısından inceleyen akademik çalışmaların sayısı parmakla sayılacak kadar azdır.

Bu yazıda Hacettepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim üyelerinden S. Dilek Yalçın Çelik'in *Yeni Tarihselcilik Kuramı ve Türk Edebiyatında Postmodern Tarih Romanları* adlı kitabı tanıtılacaktır. Çalışmasının ön sözünde Yalçın Çelik, kitabını kaleme almaktaki amacını, “değişen tarih anlayışına paralel olarak ilerleyen Yeni Tarihselcilik Kuramı ve Postmodern Roman kavramlarını eleştiri ortamına taşımak ve tahlil denemesi yaparak 1980 sonrası Türk edebiyatında görülen tarihi romanlara açıklık getirmek ana hedefimiz olmuştur” şeklinde ifade etmektedir (sf. 10).

Bu kitap; Ön Söz, Giriş, Sonuç ve Kaynakça bölümleri hariç, üç bölümden oluşmaktadır. I. Bölüm: Kuramsal Çerçeve, II. Bölüm: Tarihi Romanın Gelişimi, III. Bölüm: Roman İncelemeleri başlığını taşımaktadır.

Kitabın Giriş kısmında yazar, Türk edebiyatında geleneksel gerçekçi tarihî romanın zamanla nasıl bir değişim aşamasından geçtiğini, postmodern tarihî romanın ortaya çıkışını, ilk örneklerin kimler tarafından verildiğini ve bu tarz eserlere okur ve eleştirmenlerin nasıl bir yaklaşım sergilediklerini ana hatla-

* Araş. Gör., Muş Alparslan Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü / MUŞ muratparlakpınar@hotmail.com

ıyla konuya hazırlık mahiyetinde dile getirir. Yeni Tarihselcilik anlayışından yola çıkan yazar, postmodern tarihî Türk romanlarından bazılarını çalışma kapsamına aldığı ve bu romanların tahlilini yaparak bir okuma biçimi sunmaya çalışacağı altını çizmektedir. Bölümün devamında Türk edebiyatında tarihî romanın dönüşüm seyri ile ilgili bilgiler vermeye devam eden yazar, Türk edebiyatında Yeni Tarihselcilik Kuramı içerisinde postmodern etkiler taşıyan ilk eserler ve bunlara yönelik yapılan eleştiriler hakkında bilgiler verdikten sonra bu tür romanlar için farklı okuma biçimleri geliştirilmesi gerektiği uyarısını yapmaktadır. Kitabının temel bölümünü roman incelemelerine ayıran yazarın, Yeni Tarihselcilik Kuramı'na göre bir okuma ve yorumlama biçimi örneği sunarak bu ihtiyaca cevap vermek isteğinde olduğu söylenebilir.

Giriş kısmından sonra “Kuramsal Çerçeve” başlığını taşıyan I. bölüm gelmektedir. Bu bölümde “Yeni Tarihselcilik Kuramı” ve “Postmodern Roman Kurgusu” konuları ele alınmaktadır. Tarihin metinselleşme sürecini postmodern bir kurgu ile gösteren postmodern tarihî romanlar, tarihin kurmaca gerçekliğine dikkati çekmekte, tarihe yorum getirerek yaklaştığı için de sık sık eleştirilmektedir. Yazar bu eleştirilere açıklık getirmek amacıyla postmodern tarzdaki tarihî romanları tahlil etmeden önce kuramsal çerçeveyi Yeni Tarihselcilik Kuramı ve postmodern roman kurgusu üzerine yerleştirmeye çalışmıştır (sf. 22-23). Bu amaçla bu bölüm iki alt bölüme ayrılmıştır. İlk alt bölüm “Yeni Tarihselcilik Kuramı” başlığını taşımaktadır. Yeni Tarihselcilikle ilgili ayrıntılı kuramsal bilgilerin verildiği bu kısımda, Yeni Tarihselcilik anlayışının ortaya çıkışı ve geleneksel tarih yazımına getirdiği eleştiriler üzerinde durulmaktadır. “Tarihin metinselliği/kurgulanabilir bir disiplin oluşu, onun sadece dil içerisinde gerçekleşebileceği kabulü, kaydedilmiş gerçeklerin bile tarihçi tarafından yeniden yorumlanarak ortaya çıkartılması süreci ‘tarih’ kavramının geleneksel anlamını temelden sarsmış ve tarihe yeni bir anlam kazandırmıştır” (sf. 25). Yeni Tarihselcilik kuramında “tarih” bilinenden çok farklı olarak ele alınmakta, tarihî olay ve kişilikler bir varsayıma dönüşebilmektedir. Postmodern romancılar da tarihî malzemeyi alır ve romanda işler. Tarihî gerçek ile kurgusal gerçeği birbirine karıştırarak tarihin birden çok yorum ve anlamlara açılabileceğini gösterir. Bu bağlamda Yeni Tarihselcilik anlayışıyla tarihi kurgusal anlamda ele alan postmodern roman anlayışı arasındaki ilişki ortaya koyulur.

Bölümün devamında Yeni Tarihselcilik anlayışının, ortaya çıkışı ve gelişim süreci hakkında bilgiler verilmektedir. Hem tarih hem de edebiyat alanında görülen Yeni Tarihselcilik, 1980'lerin başında Stephan Greenblatt tarafından tanıtılmıştır. Tarih ve edebiyatı birlikte değerlendirme düşüncesi ise Louis

Montrose'ye aittir (sf. 29). Böylece tarih bir metin olarak tartışma konusu haline gelmiştir. Tarihin gerçeklerin anlatımı değil, metinsel bir anlatı olduğu Yeni Tarihselcilik'in temel çıkış noktası olmuştur. Bölüm sonunda, Yeni Tarihselcilik Kuramının ana ilkeleri üzerinde durulur. Derida'nın "metnin dışında hiçbir şey yoktur" görüşü doğrultusunda her türlü gerçekliğin metinler aracılığıyla üretilebileceği düşüncesinin Yeni Tarihselcilik'in ana ilkelerinden biri olduğu vurgulanmaktadır (sf. 33). Ayrıca Yeni Tarihselcilik'in "metinlerarasılık" "tarihsel anlatının değişen yapısı" "bağlam" gibi diğer ilkeleri de ele alınmıştır.

I. bölümün ikinci alt bölümü "Postmodern Kurgu ve Roman" başlığını taşımaktadır. Bu bölümde romanın ortaya çıktığı XVII. yüzyıldan günümüze kadar roman yazım anlayışındaki değişimler ele alınmaktadır. XVII. yüzyıldan XIX. yüzyılın sonuna kadar romanlar klasik gerçekçi tarzda kaleme alınmıştır. "Yazarlar gerçekçi tutumlarının bir sonucu olarak yaşanan veya görünen gerçekleri en çirkin yanları ile bile olsa eserlerinde değiştirmeden anlatmakta kendilerini sorumlu tutmuşlardır" (sf. 38). Ancak bu tutumlarının zamanla eleştirildiğini belirten yazar, ilk olarak Virginia Woolf, Proust, Joyce gibi sanatçıların ve 1910 sonrası kuşağın romanda biçimsel gerçekliğe karşı çıktıklarını ve gerçekçi bir tutumla roman yazılamayacağını ortaya attıklarını belirtir. Böylece XX. yüzyıla birlikte geleneksel gerçekçi romanların değişen çağ ve okur profiline paralel olarak yeniden biçimlenmesiyle önce modern ardından da postmodern romanlar yazılmıştır.

Bölümün devamında Postmodern bir romanda bütünlük fikri bulunmayabileceği veya olayların mantıksal bir düzen içinde gelişmeyebileceği ya da romanın hiçbir ögesinin bilinen hiçbir kurala uymayabileceği gibi özellikler gösterebileceği belirtilmiş, yazarların böylesi bir tutum sergilemelerinin nedenleri tartışılmıştır. Bu tutumun sebebi postmodernizmi ortaya çıkaran nedenlerde aranmıştır:

"Postmodern kuramcıların görüşlerine göre gelişmiş toplum insanlarında II. Dünya Savaşı ve Endüstri Devrimi'nden sonra bir kaos ve güvensizlik ortamı oluşmuştur. Postmodern düşünceye göre Dünya ve evreni hiçbir kuralla anlatmak ve anlamak mümkün görünmemektedir. Çünkü tüm kurumlar, sistem, kavram ve doğrular, insan yapısı ve dil birer kurmacadır. Gerçek denen bütün, göreceli ve tartışmaya açıktır. Bize doğal yollardan değil geleneksel değerlerin ardından, sosyal sistemlerin ve kültürel söylemler sonucu belirli yorumların ardından gelir. Dolayısıyla iç ve dış gerçeklik hiçbir şekilde anlatılamayacağına /yansıtılamayacağına göre kurmaca içersinde de yeni bir arayış içersine girilmez. Bunun bir sonucu olarak sanal ve kurgulanmış evreni anlama arayışı sonsuza dek sürüp gidecektir. Arayış süreci edebiyat için de geçerlidir" (sf. 42).

Son olarak bu bölümde postmodern tarzda yazılmış romanlarda sıklıkla karşımıza çıkan ve Türk roman yazarlarının da romanlarında sıkça kullandıkları anlatım biçimleri önem sırasına göre:

1. Üst kurmaca 2. Metinlerarasılık 3. Çoğulculuk ya da Çok Katmanlılık 4. Parodi 5. Hiper-metinsel Tasarım şeklinde sıralanmış ve bu kavramların kısaca tanımları yapılmıştır.

Kitabın II. bölümü, “Tarihî Romanın Gelişimi” başlığını taşımaktadır. Bu bölüm kendi içinde üç alt bölüme ayrılmıştır. I. alt bölüm “Tarihî Romanlar” başlığını taşımaktadır. Bu bölümde tarihî romanın ortaya çıkışı, ortaya çıkış sebepleri, gelişim süreci gibi konular üzerinde durulmuş, konuyla ilgili tarihsel bilgiler verilmiştir. “Tarihî romanlar XVIII. yüzyılın sonunda Avrupa’da ortaya çıkmış ve Fransız İhtilali, Napolyon döneminde yaşamış sıradan insana tarih bilincini kazandıran bir tür olarak edebiyatta yerini almıştır. Böylece tarihî roman Romantik akımın etkisi ile tüm Avrupa’ya yayılmış ve sevilerek okunmuştur” (sf. 57). Yazar, tarihî romanın gerçek anlamda XIX. yüzyılda ortaya çıktığını vurgulamaktadır. II. alt bölüm ise “Türk Edebiyatında Tarihî Romanlar Üzerine Notlar” başlığını taşımaktadır. Edebiyatımıza ilk kez XIX. yüzyılda çeviri yoluyla giren tarihî romanın, başlangıcından günümüze uzanan çizgide gelişimi burada ele alınmıştır. Bir sonraki alt bölümün başlığı “Tarihî Türk Romanları ve Postmodernist Etkiler”dir. XIX. yüzyıldan 1980’li yıllara gelene kadar, yazarlarımız, tarihî roman yazımında gerçekçi roman geleneğini takip etmişlerdir. 1980’li yıllarda tarihî roman yazımında bir artış görülür. Özellikle 1990’lı yıllarda bu konuda bir patlama yaşanır. Bu bölümde 1980 sonrası Türk edebiyatında yazılan tarihî romanlar kurgu ve anlatım özellikleri bakımından bir sınıflandırmaya tabi tutulmuştur. Bu sınıflandırmaya göre karşımıza üç başlık çıkar. Bunlar:

- 1) Kronolojiye dayalı gerçekçi romanlar. Bu da iki gruba ayrılmıştır:
 - a) Popüler tarih romanları,
 - b) Biyografik, anı tarzında tarihî romanlar.
- 2) Modernist kurgu ile kaleme alınan tarih romanları.
- 3) Postmodern kurgu ile kaleme alınan tarih romanları.

Daha sonra bu gruplar hakkında ayrıntılı bilgiler verilmiş, bu gruplar içinde yer alan yazarlar ve bu yazarlara ait roman örnekleri teker teker belirtilmiştir.

III. Bölüm “Roman İncelemeleri” başlığını taşımaktadır. Bu bölüm daha önce belirttiğimiz gibi kitabın temel bölümü olarak düzenlenmiştir. Yazar roman incelemelerine geçmeden önce hangi romanları seçtiğini belirtmekte ve diğer postmodern tarihî romanlar içinden neden bu romanları seçtiğini açıklamak-

tadır. Yazar çalışmasında dört romanın tahlilini yapmıştır. Bunlar: Emre Kongar'ın *Hoca Efendinin Sandukası* (1989), Adalet Ağaoğlu'nun *Romantik Bir Viyana Yazı* (1993), İhsan Oktay Anar'ın *Kitabü'l Hiyel* (1996), Gül İrepoğlu'nun *Gölgemi Bıraktım Lale Bahçelerinde* (2003) isimli romanlardır. Yazar eserleri seçerken kronolojik sıralamayı göz önünde bulundurmamıştır. Bunun dışında bu romanları seçme nedenini şöyle açıklamaktadır:

“Çalışmamız için seçilen romanlar, Postmodern roman ve Yeni Tarihselcilik kuramı açısından değişik veriler içermektedir. Üst kurmaca, metinlerarasılık, parodi, hiper-metinsel tasarım, çoğulculuk ilkeleri gibi anlatım biçim ve tekniklerinin her bir romanda toplu olarak bulunmadığı göz önünde tutulduğunda romanlarda postmodern romana ait anlatım biçimlerinin eşit dağılımı tercih edilmiş ve bu unsurlar göz önünde tutulmuştur. Yine her bir romanda konu edilen tarih ve tarihi gerçekliğin anlatımında Yeni tarihselcilik açısından değişik verilerin bulunmasına özen gösterilmiştir” (sf. 86).

Yazar bu dört romanın bulmacanın ayrı birer parçası gibi düşünülmesi gerektiğini, ancak bu roman tahlillerinin okunması bittikten sonra okuyucuların Postmodern Roman Kuramı ve Yeni Tarihselcilik Kuramı açısından bir bütüne ulaşmalarının kolaylaşacağını ifade etmektedir.

Yapılan tahlillerde genel olarak şöyle bir yol izlenmiştir: Konusunu tarihten alan bu romanlarda postmodernist öğeler (üst kurmaca, metinlerarasılık, parodi, hiper-metinsel tasarım, çoğulculuk... vb.) belirlenmiş, daha sonra bu romanlar, Yeni Tarihselcilik Kuramının temelini oluşturan tarihin metinselliği/kurgulanabilir bir disiplin oluşu ve bunun ancak dil ile gerçekleştirilebileceği gibi kabullerle ilişkilendirilerek tahlil edilmiştir. Bu romanlarda postmodern kurmacanın özellikleri ile Yeni Tarihselcilik Kuramı bir senteze ulaşmaktadır. Dikkat edilmesi gereken nokta şudur: Bu romanlar, konularını tarihten almaktadırlar; ancak roman yazarları tarihi, roman kurgusu ile kaynaştırarak geleneksel anlayışın dışına çıkmışlardır. Bu özellikleri onları Yeni Tarihselcilik kuramı açısından incelenebilecek örnekler haline getirmiştir.

Son olarak yazarın, kitabının sonuna zengin bir kaynakça eklediğini de belirtmemiz yerinde olacaktır.

S. Dilek Yalçın Çelik, bu çalışmasıyla Yeni Tarihselcilik'i teorik açıdan ele almış, örnek roman çözümlenmeleri yoluyla uygulamalı çalışmalar yaparak okuyuculara bu tür romanlara yönelik bir okuma biçimi sunmaya çalışmıştır. Örneklerini Türk edebiyatından seçmesiyle hem bir ilke imza atmış hem de bu alandaki büyük bir eksikliği kapatma gayreti içinde olmuştur. Yeni Tarihselcilik'le ilgili çalışma yapacak akademisyen ve öğrenciler bu kitapta teorik açıdan yeterli bilgiyi bulabilecekleri gibi teorinin edebî eserlere uygulanması açısından da yol gösterici bu çalışmadan faydalanabilirler.

